

COVID-19 Sürecinde Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Doğaya Karşı Bakış Açılarının İncelenmesi*

Preschool Children's Perspective On Nature During the Covid-19 Pandemic

Özgül POLAT^{***}, Fatma Gülçin DEMİRCİ^{***}

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, COVID-19 küresel salgını nedeniyle açık alanlara ve doğaya erişimleri azalan okul öncesi dönem çocuklarının doğaya karşı bakış açılarının ortaya konması ve doğa temelli eğitim etkinliklerine katılan çocukların gözlemlerinin aktarılması amacı taşımaktadır.

Yöntem ve Araçlar: Bu araştırma bir durum çalışmasıdır. Araştırmada durum çalışmasına ilişkin ayrıntılı veri toplayabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve katılımcı gözlem kullanılmıştır. Araştırmada İstanbul ilinde yer alan özel bir anaokuluna devam eden 20 çocukla görüşme yapılmıştır. Görüşme sonrası doğa temelli eğitim etkinliklerine katılan çocuklar, programa alındıklarında 6 hafta katılımcı gözlem tekniği ile gözlemlenmişlerdir. Araştırmada elde edilen veriler, yarı yapılandırılmış görüşme sorularının derlenmesi ile betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Sonuçlar: Çocuklar doğayı daha çok hayvanlar ve bitkiler üzerinden tanımlamaya çalışmışlardır. Bazı çocukların yaşadıkları bölgedeki yeşil alanlara erişimlerinin sınırlı olması ve yapılandırılmamış ortamlara erişimlerinin az olması dikkat çekicidir. Doğa ile ilgili sevmediği bir şey konusunda çocukların, hayvanlar kategorisinde biyofobik cevaplar verdikleri görülmüştür. Çocukların dışarı çıkma faaliyetleri ve doğa ile ilişkili faaliyetlerinin farklılaştığı görülmektedir. Gözlemler sonucunda küçük çocukların doğa temelli eğitim deneyimlerinin doğaya karşı bakış açılarını geliştirebileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, doğaya karşı bakış açısı, okul öncesi dönem.

ABSTRACT

Purpose: This study aims to reveal the perspectives of preschool children, whose access to outdoor and nature has decreased due to the COVID-19 global pandemic, and to convey the observations of children participating in nature-based education activities.

Methods and Materials: This research is a case study. In the research, semi-structured interview technique and participant observation were used to collect detailed data on the case study. In the research, 20 children attending a private kindergarten in Istanbul were interviewed. After the interview, the children who participated in the nature-based education activities were observed with the participant observation technique for 6 weeks. The data obtained in the research were analyzed by compiling semi-structured interview questions, determining the thematic framework and using descriptive analysis method.

Results: Children tried to define nature mostly through animals and plants. It is considerable that some children have limited access to green spaces in their area and less access to unstructured environments. It has been observed that children give biophobic answers in the category of animals about something they do not like about nature. It has been observed that the activities of children going out and activities related to nature are mostly different. As a result of the observations, it can be said that nature-based education experiences of young children can improve their perspectives on nature.

Keywords: COVID-19, perspective on nature, preschool period.

* Bu çalışma 7. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi (IECEC-UOEk-2021) 'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Özgül POLAT

E-posta/E-mail: ozgul.polat@marmara.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 19.12.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 06.04.2022

Ç. Yayınlanma Tarihi/Online Published: 31.05.2022

GİRİŞ

Bireylerin dünyayla olan ilişkisi, çocukken edinilen deneyimlerden kaynaklanır, bunlardan biri de doğayla kurulan ilişkidir. Yaşadığımız fiziksel çevre, sahip olduğumuz yakın aile ve diğer yetişkinlerden oluşan sosyal çevremiz bu ilişkilerin oluşmasında en büyük etkenlerdir. Ekolojik sistemler kuramına göre, ekolojik çevre, tıpkı bir Rus oyuncak bebeği gibi iç içe geçmiş yapılar olarak düşünülmüştür. En iç seviye gelişimini sürdüren insanın en yakın ortamıdır. Ortamda bulunan diğer kişiler arasındaki bağlantılar, bu bağlantıların doğası ve gelişmekte olan kişi üzerinde onunla ilk elden ilgilenenlerin dolaylı etkileri eşit önemde sayılmaktadır (Bronfenbrenner, 1979). Atasoy (2015), çocuğun kişiliğini biçimlendiren bu etkenlerin aynı zamanda onun gelecekte doğaya karşı ilgi, düşünce ve duygularını, çevreye yönelik tutum ve davranışlarını da etkileyeceğini ifade etmektedir. Buradan hareketle ebeveynlerinin sahip olduğu doğa algısı ve doğaya olan yaklaşımının türü ve niteliği çocukların doğaya karşı bakış açılarını oluşturmada ve doğaya erişimlerinde önemli bir noktadır. Buna göre çocukların en yakın ortamı olan mikrosisteminde yer alan insanlarla etkileşimleri, onların çeşitli ve karmaşık aktivitelerde bulunması çocuğun üst düzey gelişimi için gereklidir. Çocuğun doğaya ve yeşil alanlara erişim zorlukları ile büyüdüğü bir mikrosistemde ise doğaya karşı farkındalığının, tutum ve davranışlarının daha olumsuz olması muhtemeldir. Yetişkinlerin açık hava oyunlarına yönelik tutumları, çocukların erişimini belirlemede ana faktörlerden biri olarak vurgulanmıştır (Waite vd. 2006, aktaran Waller, 2011). Çocuğun mikrosisteminde yer alan devam ettiği okulun sunduğu fiziksel imkânlar, etkinlik ve projeler, öğretmenin yaklaşımı da çocuğun doğal ortamlara ve yeşil alanlara erişiminde, doğaya karşı bakış açısında önemli rol oynamaktadır. Öğretmenin ilgisi ve yaşantısı, geçmiş deneyimleri çocukları etkilemektedir. Kıyafeti çamur olan, bir su birikintisine basmak isteyen veya bir solucanı eline alan çocuğa karşı öğretmenin tutumu çocuktaki yaklaşımı etkileyebilir. Mezosistem kavramı, bir kişinin mikrosistemlerinin birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu ve birbirini nasıl etkilediğini açıklamaya çalışır (Shelton, 2018). Çocuğun birincil olarak temas ettiği aile üyeleri, okul, yakın çevre arasındaki bağlantılar, çocuğun doğaya karşı bakış açısını güçlendirmede ortak hareket ediyorsa kolaylaştırıcı olacak veya tam tersi mikrosistemler arası uyumsuzluk gelişmeyi sağlamakta güçlük yaşatacaktır. Okul aile birliği kararları, okul yönetimi politikaları, Milli Eğitim Müdürlüğü kararları ve yerel yönetimler de ekzosistem diye adlandırdığımız bir diğer sistem olarak çocuğu etkilemektedir. Atasoy'a göre (2015) ülkemizdeki okulların konumu, mimarisi, çevre ve inşaat düzenlemesi ve sınıfların iç yapısı doğa-çevre-insan etkileşiminde elverişsiz olabilmektedir. Yanlış arazi kullanım kararları hem şehirlerdeki erişilebilir doğal alanları kısıtlamakta, hem de geriye kalan az sayıdaki doğal alanlar üzerindeki baskıyı arttırmaktadır (Louv, 2016). Bu nedenle yerel yönetimlerin ve şehir planlamacıların çocukların doğaya ve yeşil alanlara erişim zorlukları üzerinde çalışmalar yapması büyük önem taşımaktadır. Son olarak, iç içe geçmiş, birbirine bağlı sistemler kompleksi, belirli bir kültür veya alt kültürde ortak olan sosyal kurumların örgütlenmesinin ve ideolojinin kapsayıcı modellerinin bir tezahürü olarak görülür. Bu tür genelleştirilmiş kalıplara makrosistem denir (Bronfenbrenner, 1979). Makrosistemleri etkileyen, 2020 yılının ilk çeyreğinde ülkemizde de ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisini altına alan COVID-19 küresel salgınında, sağlık tedbirleri nedeniyle karantina uygulamaları yapılmıştır. Açık alanlara ve parklara olan kısıtlamalar nedeniyle de çocukların doğaya ve yeşil alanlara erişimleri daha da kısıtlanmıştır.

Wilson'a (1993) göre biyofili, bireylerin genetik olarak doğaya yakın olma durumu ve doğaya karşı olumlu tepkileri olarak tanımlanmaktadır ve bu eğilim erken çocukluk yıllarında şekillenmeye başlamaktadır. Çocukken doğal ortamlarda geçirilen zaman ile yetişkinlikte doğa hakkında olumlu görüşlere sahip olmak arasında bir bağlantı olduğuna dair önemli kanıtlar olduğu ifade edilmektedir (Gill, 2014; Larson vd. 2011a). Burges ve Smith'e (2011) göre, çocukların doğa algıları önceki sınırlı deneyimlerine bağlıdır. Taşkın ve Şahin'in (2008) yapmış oldukları araştırma sonucuna göre çocuklar; çevrelerinde ağaç, çocuk, çiçek, kuş vb. gibi nesnelere gördüklerini söylemekte ancak bu nesnelere birbirleri arasındaki ilişkileri ifade edememekteyiz. Doğal dünyayı ve aralarındaki ilişkileri algılayış biçimlerinin yapılanma sürecinde olduğunu söyleyebileceğimiz erken çocukluk döneminde küçük çocuklar, doğayı algılayış ve bakış açısı oluşturma süreçlerini de geliştirmektedirler. Bu noktada (Waller, 2011) çocukların doğumlarından itibaren açık alanla ilgili bir dizi düzenli ve uygun deneyimlere katılabilmelerinde, yetişkinlerin tutumu, rolü ve davranışı esastır ve bu çocuklar için hayattır. Phenice ve Griffore'e (2003) göre, küçük çocuklarda çevresel eğitimin kalitesi, doğal dünya ile ilişkilerini nasıl gördüklerini belirlemektedir.

Geçmiş dönemlere nazaran maalesef oldukça sınırlandırılmış ve yapılandırılmış alanların çoğalmasıyla, özgürce oyun oynadıkları alanların da giderek azaldığı günümüz çocukları, bugün bütün dünyayı etkileyen COVID-19 küresel salgını nedeniyle evlerine kapanmak durumunda kalmışlardır ve eğitimlerine teknolojik araçlarla donanmış ekranlar karşısında uzaktan devam etmek zorunda kalmışlardır. Küresel salgın nedeniyle alınan karantina kararları, küçük

çocukların uzun süreler evden dışarı çıkamamalarına yol açmıştır. Thakur vd. (2020) araştırmalarında, evde kalan çocukların televizyon ve internet karşısında daha fazla zaman geçirdikleri ve bunun da düşük benlik saygısı gibi bazı psikososyal sorunlara yol açabileceğini, ayrıca çocukları iç mekân kirliliğinin etkilerine karşı savunmasız hale getirerek, beyin gelişimini etkileyebilecek ve bilişsel yeteneklerinin sınırlı gelişimine yol açacağını ifade etmişlerdir. Dunton vd. (2020), COVID-19 pandemisinin ABD’li 5-13 yaş çocuklarda fiziksel aktivite seviyesi ve hareketsiz davranış üzerindeki etkilerini incelemiştir. Ebeveynlerden toplanan verilere göre, COVID-19 erken dönemlerinden itibaren çocuklarda fiziksel aktivite seviyesinde daha fazla düşüş ve hareketsiz davranışta daha fazla artış tespit edilmiştir. Bunun çocuklarda obezite, diyabet ve kardiyovasküler hastalık riskinde artışa yol açabileceği vurgulanmıştır.

Bronfenbrenner’in (1979) tanımladığı molar aktivite, ortamdaki katılımcılar tarafından bir anlam veya niyete sahip olarak algılanan, devam eden bir davranıştır. Molar aktivite tekrarlandıkça, kişiyi zorlayıcılığı azalır bu nedenle daha fazla yeni molar aktivite üst düzey gelişim için gereklidir. Bronfenbrenner’a göre bulunduğumuz ekosistem gelişmekte olan çocuğu daha karmaşık faaliyetler açısından destekliyor mu? sorusunu sormamız gerekmektedir. Bugün kentsel ortamlarda çocukların açık alanlara daha az erişiminin, onların öğrenmelerine destek olacak Bronfenbrenner’ın molar aktivite olarak tanımladığı zorlayıcı ve karmaşık aktivitelerden de uzak kalmasına sebep olacağı düşünülmektedir. Oysaki doğada olmak çocuklar için sınırsız bir oyun alanı gibidir. Sürükleyici ve açık uçlu duyuşal deneyimler sağlaması bakımından çocukların doğaya temas etmeleri, doğa temelli eğitimlere ve etkinliklere katılmalarının çocukların bilişsel, sosyal ve fiziksel alanda, stres, anksiyete, genel sağlık ve iyi oluşları üzerinde birçok yararı olduğu bilinmektedir (Schutte vd. 2017; Martensson vd. 2009; Atchley vd. 2012; Wells ve Evans, 2003; Prezza vd. 2001; Said, 2012; Bowler vd. 2010). Küçük çocukların doğayla doğal ilişki duygusu beslemeleri ve doğayla bu doğal ilişkiyi anlamalarına yardımcı olacak bilgileri edinmeleri için eğitilmeleri önemlidir (Phenice ve Griffore, 2003). Beattie’nin (2015) ifadesine göre geçtiğimiz 20 yılda, ABD ve Kanada’da çocukların doğa ile direkt temasının azalması kaygısı nedeniyle, bazı erken çocukluk eğitimi merkezleri ve anaokulları doğa temelli ve açık alan öğrenme modeline geçmişlerdir. Ülkemizde de erken çocukluk eğitimi merkezlerinin bu konuda çalışmalar yapması önemli görülmektedir.

Alan yazın taraması sonrası, çalışmamıza benzer olarak yapılan araştırmalarda, çocukların doğa ile ilişkisi (Phenice ve Griffore, 2003; Köşker, 2019; Gifford ve Chen, 2016; Müderrisoğlu ve Gültekin, 2013), çocukların doğal unsurları nasıl tanımladığı (Bebbington, 2005), doğa temelli eğitim sonrası çocukların nasıl gelişme gösterdikleri (Gifford ve Chen, 2016), ebeveynlerine oranla çocukların ne kadar süre açık alanda oyun oynadığı (Clements, 2004), çocukların doğa algısı ve doğaya bakış açısında ebeveynlerin rolü (Beets vd. 2007; Burgess ve Smith, 2011) ve biyofobinin sebepleri (Gill, 2014) ortaya konmuştur. Küçük çocukların açık havada öğrenme ve çevre eğitime bakış açılarını araştıran çalışmaların son derece az olduğu da ifade edilmektedir (Beattie, 2015; Müderrisoğlu ve Gültekin, 2013). Bu çalışma COVID-19 küresel salgını karantina uygulamaları sonrası okula devam eden okul öncesi dönem çocuklarının doğaya karşı bakış açılarının aktarılması ve 6 haftalık doğa temelli eğitim programına katılan çocukların gözlemlerinin aktarılması amacını taşımaktadır. Çocukların doğaya karşı bakış açılarının ortaya konması, yapılacak müdahaleler ve alınması gereken tedbirler açısından yol gösterici olabilir. Bu çalışmanın küresel salgının çocuklar üzerindeki dolaylı etkilerini ortaya koymada önemli olduğu düşünülmektedir. Aşağıda genel amaç çerçevesinde ele alınan araştırma soruları yer almaktadır:

1. Çalışma grubunda yer alan çocukların doğaya karşı bakış açıları nasıldır?
2. Çalışma grubunda yer alan çocukların doğa temelli eğitim etkinlikleri süresince gözlemleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel bir araştırma modeli olan durum çalışması kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008) durum çalışmasını; “nasıl” ve “niçin” sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı, derinliğine incelemesine olanak veren bir araştırma yöntemi olarak tanımlamışlardır. Araştırmada durum çalışmasına ilişkin ayrıntılı veri toplayabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme sonrası doğa temelli eğitim programına katılan çocuklar, programa alındıklarında katılımcı gözlem tekniği ile gözlemlenerek gözlem notları alınmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalarda daha çok gözlem, görüşme, otobiyografi, doküman analizi, ebeveyn ve öğretmen raporları veya doğrudan çocuklara kamera vererek doğa hakkındaki yorumlarını isteme şeklinde yöntemler izlenmiştir (Gifford ve Chen, 2016). Buradan hareketle bu çalışmada hem görüşme hem gözlem tekniği bir

arada kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel bir anaokuluna devam eden 20 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi kullanılarak, araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve ebeveynlerinden onam alınan çocuklarla yürütülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların yaşadıkları yerler okula yakın konumdaki kentsel bölgededir. Çocukların yaşları 48-72 ay arasında değişmektedir ve bu çocuklar orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarıdır. Araştırmaya katılan çocukların 12'si erkek, 8'i kızdır. Bütün çocukların görüşmelere ve uygulama sürecine katılmaya istekli olduğu görülmüştür.

Araştırmanın yürütüldüğü anaokulu kentsel bir bölgede yer almaktadır ve anaokulunun büyük bir bahçesi ve 2 adet villa tipi okul binası bulunmaktadır. Okul bahçesi çocukların doğal alanda rahatça çalışabileceği büyüklüktedir ve yer yer bitki (sardunya, nane, lavanta, Amerikan sarmaşığı, gül) ve ağaç türleri (akçağaç, servi, ladin, erik, ceviz, büyük çiçekli manolya) bulunmakla birlikte yapılandırılmış bir alandır. Çocuklar bu alanda daha çok çocuk parkı olarak kullanılan plastik salıncak ve kum alanında oyun oynamaktadırlar. Okulda doğa ile ilgili etkinlikler içeren program veya etkinlikler uygulanmamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Yarı Yapılandırılmış Görüşme: Çocuklarla yapılacak görüşmede kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Bu sorular hazırlanırken ilgili literatürden kaynaklar taranmıştır (Atasoy, 2015; Bilton, 2010; Louv, 2017; Sampson, 2019; Sobel, 2008). Bu sorular, çocukların doğayı nasıl ifade ettiklerini, doğa ile ilgili olumlu ve olumsuz düşüncelerini, doğaya olan erişimlerini (evlerinin çevresinde doğal alanların olup olmadığı, ebeveynlerinin onları yeşil alanlara götürüp götürmedikleri gibi) dışarı çıktıklarında en çok ne yapmayı sevdiğini, bitki ve hayvan türlerine olan yaklaşımlarını içermektedir. Görüşmenin çocuklarla yapılmasından sebeple soru sayısı az tutulmuştur. Hazırlanan sorular bir alan uzmanına gönderilmiştir ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Gözlem: Doğa temelli eğitim etkinlikleri süresince katılımcı gözlem yapılarak kayıtlar tutulmuştur. Orman okulu liderleri hem uygulamaları gerçekleştirmiş hem de gözlem notları almışlardır. Gözlemler, çocukların görsel-mekânsal çalışmalarının yazılı anlatımını, fotoğraflarını içeren kayıtlar tutularak yapılmıştır.

Doğa Temelli Eğitim Etkinlikleri: Doğa temelli eğitim etkinlikleri iki Orman Okulu lideri tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılarından biri aynı zamanda uygulamaları yapan orman okulu liderlerinden biridir. Orman Okulu liderleri, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik, gelişim seviyeleri, ilgi ve ihtiyaçları düşünülerek doğa temelli etkinlikler planlamışlardır. Uygulamalar sırasında çocukların sınıf öğretmenleri etkinliklere eşlik etmişlerdir. Etkinlikler 6 hafta boyunca haftada bir gün, sabahtan öğleye kadar süren yarım günlük etkinlikler olarak uygulanmıştır. Program akışı, güne başlama ve çember zamanı, serbest oyun, yapılandırılmış etkinlik, atıştırma zamanı, yapılandırılmış etkinlik ve değerlendirme zamanı şeklinde uygulanmıştır. Program, doğa yürüyüşleri, çevredeki doğal unsurları gözlemlemek için araştırma ve keşif yapma, bazı flora türlerini gözlemleme ve inceleme, mevsim değişimlerini gözlemleme, doğanın renklerini inceleme, ahşap atölyesinde doğa günlüğü ve yaprak presleme aracı yapma, bazı fauna türleri ve yuvalarını inceleme, ebeveynlerle orman gezisi (Ebeveyn-çocuk atölyesi) gibi etkinliklerden oluşmaktadır. Program okul bahçesinde uygulanmıştır. Doğa yürüyüşleri okulun karşısındaki, belediyeye ait yeşillik alanda yapılmıştır. Ebeveyn katılımlı orman gezisi ise Tuzla-Akfiyat ormanında gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veriler 2020-2021 eğitim öğretim yılının Ekim ayında, COVID-19 küresel salgınının erken dönemlerindeki karantina uygulamalarından sonraki eğitim öğretim yılında yüz yüze eğitime geçilen dönemde toplanmıştır. Eylül ayı çocukların okula uyum sağlama ve alışma süreçleri ile geçtiği için çalışmanın Ekim ayında başlaması uygun görülmüştür. Araştırmada durum çalışmasına ilişkin ayrıntılı veri toplayabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu ile çocukların doğaya ilişkin bakış açıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Görüşmeler çocukların daha önce alışkın olduğu sınıf veya bahçe ortamında yapılmıştır ve yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Görüşme sonrası doğa temelli programa katılan çocuklar, programa alındıklarında katılımcı gözlem tekniği ile gözlemlenip, gözlem notları alınmıştır. Araştırmaya katılan 20 çocukla tanışma sonrası okuldaki bazı açık alan oyunlarına katılarak uygulamacılara yakınlık duymaları sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme sorularının derlenmesi ile benzer cevaplar aynı kategoriye alınmıştır. Bu kategorilere göre frekanslar hesaplanarak tablo haline dönüştürülmüştür. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman modeline göre kodlayıcılar arası iç tutarlılık hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası görüş birliği %82,7 olarak bulunmuştur. Katılımcı gözleme dair yazılı notlar uygulayıcılar tarafından tutulmuştur. Gözlemin tamamlanmasının ardından alınan yazılı notlar diğer uygulayıcı ile gözden geçirilerek ortak görüş birliği için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmaya katılan çocuklar Ç1, Ç2, Ç3 .... Ç20 şeklinde kodlanmıştır. Elde edilen veriler tablolar ve doğrudan alıntılarla desteklenerek aktarılmıştır.

BULGULAR

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularına İlişkin Bulgular

Tablo 1: Doğa deyince aklına ne geliyor sorusuna ilişkin çocuk cevapları

Kategoriler	Frekans
Çeşitli Hayvanlar (kedi, köpek, kuş, böcek, karga, maymun, ahtapot, köpekbalığı, kertenkele, arı, inek)	16
Çeşitli Bitkiler (çiçekler, yaprak, ağaçlar, kaktüs, çim, meyve, brokoli)	15
Oynamak-Oyuncak-Parklarda oynamak	3
Yemek yeme	2
Kozalak toplamak	1
Sonbahar, kış mevsimi, kar yağması	1
Güneş	1
Dünya	1
Su	1

“Doğa deyince aklına ne geliyor?” sorusunda çocuklar daha çok hayvanlar ve bitkiler kategorisinde cevaplar vermişlerdir. Verilen cevaplara göre, hayvanlar (3), kedi, köpek (3) ve kuş (2) çoğunluktadır. Bitkilerden ise çiçekler (3) ve yaprak (3) yanıtı çoğunluktadır. Ç10, “*Hayvanlar geliyor, doğa hayvanlarla çok güzel.*” diye düşünmektedir, Ç2 ise “*Hiçbir şey gelmiyor.*” şeklinde yanıt verirken, Ö6 bu soruda fikrini belirtmemiştir. Kentsel bölgede yaşayan çocukların yanıtlarının kedi ve köpekte yoğunlaştığı görülmektedir. Bitki türlerinde ise kentsel bölgelerde çoğunlukla açık alanları süsleme amacıyla dikilen çiçekler olduğu görülmektedir. Hayvan ve bitki kategorisinden sonra en fazla cevap parkta veya dışarıda oyun oynamak şeklindedir. Ç13 “*Oynamak, parklarda olmak.*” diye cevap vermiştir. Küçük çocuklar kentsel bölgelerde daha çok yapılandırılmış açık alanlardaki parklarda oyun oynama fırsatı bulabilmektedir. Doğaya çıkma nedenleri daha çok piknik yapmak olduğu tahmin edilen 2 çocuk (Ç6, Ç20) doğayı yemek yeme ile ilişkilendirmiştir. Ç20 “*Yemek geliyor, brokoli ve çiçekler geliyor.*” Doğada olduğu sürede yaşadığı aktif bir deneyim sonucu bir çocuk (Ç12) doğayı kozalak toplamak eylemiyle, diğer bir çocuk (Ç3) ise mevsimlerle ilişkilendirmiştir. Görüşme yapılan 2 çocuk bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 2: Ev yakınlarında doğal (ağaçların, bitkilerin, yeşil alanların olduğu) alan olup olmadığı sorularına ilişkin çocuk cevapları

Yeşil alan var (10)	Yeşil alan yok (10)
Ağaçlar (1)	Hayır yok (8)
Ağaç ve çiçek (1)	Yok ama park var (1)
Park (1)	Yok sadece ağaçlar ve arabalar var (1)
Çiçekler (1)	
Bahçe ve akülü arabalar (1)	
Kedinin geldiği bir yer (1)	
Havuzlu bahçe (2)	
Çimenler (1)	
Ekip dikilen bahçe (1)	

“Evet, var” (10) diyen çocuk sayısı ve “Hayır, yok” diyen (10) çocuk sayısı eşittir. Evet cevabı veren çocuklar (Ç1, Ç3) ağaçların varlığından bahsetmiştir. Ö19 “Çimenlik bahçe var, yüksek duvarların yanında ağaç var hiç çıkmıyoruz, köpek var büyük, korkuyoruz.” demiştir. Ç20 ise “evet var, orası arka bahçede. Oraya biber domates salatalık diktiler. Oraya gidiyorum, çilek yiyorum” demiştir. Bahçeleri olduğunu söyleyen 2 çocuk (Ç9, Ç18) bahçede bisiklet sürdüğünü, spor yaptığını ifade etmiştir. Ç2 “Hayır, yok. Sadece park var.” demiştir. Ç5 “Bahçemiz yok ama ağaçlar var, arabalar var.” şeklinde yanıt vermiştir. Ç17 ise “Yok, sadece yol var.” demiştir. Ç17 “Yok, evlerin bahçeleri var bizim yok.” demiştir. Evinin yakınında yeşil alan olduğunu söyleyen 10 çocuktan 6’sı evinin yakınındaki yeşil alana gittiğini, 1 çocuk ise hiç gitmediğini belirtmiştir.

Tablo 3: Doğa ile ilgili en çok sevilen şeylere ilişkin çocuk cevapları

Kategoriler	Frekans
Çeşitli Hayvanlar (kedi, köpek, kuş, kirpi, kelebek, uğur böceği, civciv, ördek, beyaz karga)	17
Çeşitli Bitkiler (çiçekler, ağaçlar, meyveler, elma)	5
Ağaçta sallanmak	1
Top oynamak	1
Çiçeklere bakmak	1
Bisiklet sürmek	1
Sıcak hava	1
Okul	1
Su	1

“Doğa ile ilgili en çok sevdiğin şey nedir?” sorusu sorulduğunda en çok yanıtlar kedi (4), köpek (3), kuş (3) ve çiçeklerdir (2). Ç18 “Civciv ve ördek, kedi bazen tırmalıyor.” şeklinde düşünmektedir. Yaşadığı deneyimlerden yola çıkan çocuklardan ağaçta sallanmak ve çiçeklere bakmak cevabı alınırken, top oynamak ve bisiklet sürmek gibi aktiviteler doğrudan doğa ile ilgili olmayan deneyimlerdir. Ç6 “Top oynadık, onu sevdim.” demiştir. Ç3 ise doğada sevdiği şey ile okulunu ilişkilendirerek “Okulumu seviyorum.” yanıtını vermiştir. 1 çocuk ise bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4: Çocukların yaşadığı yerdeki bitki ve hayvan türlerine ilişkin cevapları

Hayvanlar	Ağaçlar	Diğer Bitkiler
Kedi (9)	Elma (2)	Çiçekler (4)
Köpek (5)	Ceviz (2)	Çimen (2)
Kuş (2)	İncir (1)	Güller (1)
Balık (1)	Çam (1)	Kaktüs (1)
Arı (1)	Yaprak (1)	Papatya (1)
Kirpi (1)		
Papağan (1)		
Kelebek (1)		
Kertenkele (1)		

Çocuklar yaşadığı yerdeki var olan bitki ve hayvan türlerinden en çok kedi (9) ve köpek (5) cevabını vermiştir. Ağaç türlerinden ise elma, ceviz, incir, çam türleri söylenmiştir. Ç18 “Ağaçları biliyorum ama adlarını bilmiyorum, yaprak ağacını biliyorum.” şeklinde yanıt vermiştir. Ç20 ise “Mor bir çiçek var ama adını bilmiyorum. Kaktüs var bir de papatya var. Kertenkele bahçeye girmişti.” şeklinde yanıt vermiştir. Ç3 “Kedi var, çiçeklerin adlarını bilmiyorum.” demiştir. Ç8 “Bitki yok, hayvan kedi var.”, Ç6 “Bahçe var ama hayvan yok.”, Ç4 “Hayvan da yok, bitki de yok.” şeklinde yanıt vermiştir. Diğer bitkiler kategorisinde en çok çiçekler (4) ve çimen (2) söylenmiştir. Bazı çocuklar bitki türlerinin adını bilmediğini söylemişlerdir, hayvan türlerinin adını genellikle söylemişlerdir. Bazı çocukların yaşadıkları bölgede yabani, kendiliğinden oluşan bitki türleriyle karşılaşma imkânının olmadığı veya bu türlerin isimlerini bilmedikleri söylenebilir.

Tablo 5: Ormana gidip gitmeme durumuna ve ormanda nasıl zaman geçirdiklerine ilişkin çocuk cevapları

Gittim (9)	Gitmedim(11)
Dağa çıktım (1)	Gitmedim (7)
Kamp kurdum (1)	Ormana gitmedim ama pikniğe gittim (2)
Kozalak topladım (1)	Hayvanat bahçesine gittim (2)
Mantar topladım (1)	
Denize girdim kumla oynadım (1)	
Yemek yedik (1)	
Pikniğe gittim (2)	
Ormanya'ya gittim (1)	

Hiç ormana gittin mi sorusunda “Gitmedim” (11) cevabı çoğunlukta iken, “Gittim”(9) diyen 9 çocuk vardır. Doğal bir alanda ne tür deneyimde bulduklarının yanıtı olarak, ormana gittiğini ifade eden çocuklar, dağa çıktığını (1), kamp kurduğunu (1), kozalak topladığını (1), mantar topladığını (1), denize girdiğini (1) söylemiştir. Ç4 “Kesilmiş ağaçlar gördüm, budanan ağaçları gördüm. Kuş sesleri ve çim kokuları geliyordu.” demiştir. Ç20 “Ormanda kurbağalar görüyorum, annem az kalsın basıyordu. Mangal kokuları ahyorum, çadırda kalanlardan geliyor bu kokular.” demiştir. Gitmedim cevabını veren çocuklardan bazıları ormana gitmediğini fakat piknik yapmaya gittiğini (2) ve ormana gitmediğini fakat hayvanat bahçesine gittiğini (2) ifade etmişlerdir. Ç9 “Hiç gitmedim, piknik yapmaya sahile gidiyoruz. Ormana gitseydim orada koşardım ve kendimi mutlu hissederdim” demiştir. Ç7 ise “Ormana gitmedim, (gitseydim) çiçek, gül, otlar, kaşındıran otlar görürdüm, dinazor sesi duyuyorum, çöp kokuları gelir, televizyonda gördüm.” diyerek yaşayacağı muhtemel deneyimleri televizyonda görerek tahmin ettiğini söylemiştir. Ç10 ise “Ben ormandan korkuyorum, hiç gitmedim.” demiştir.

Tablo 6: Ebeveynlerinin veya bir yetişkinin ormana, doğal bir alana veya bahçeye götürmesine ilişkin çocuk cevapları

Evet götürüyor (7)	Hayır götürmüyor (9)
Dedem beni ormana götürüyor (1)	Götürüyorlar (9)
Evet hasta olmayınca götürüyor (1)	
Ormana götürmüyor bahçeye çıkıyoruz (2)	
Sadece parka götürüyor, orman karanlık olduğu için götürmüyorlar (1)	
Sahile götürüyor (1)	
Evet götürüyorlar (1)	

Çocuklardan 9'u götürmediğini söylemiştir. Bu çocukların 2'si (Ç3,Ç9) “Ormana götürmüyor ama bahçeye çıkıyoruz.” demiştir. Ç1 “Sadece parka götürüyor, orman karanlık olduğu için götürmüyorlar.” demiştir. Çocuklardan 6'sı ise götürdüğünü söylemiştir. Ö17 “Arkadaşım Emirle Darlık barajına giderken başka bir ormana gitmiştik.”, Ö20 “Evet götürüyor, hasta olmayınca götürüyor demiştir.” Çocuklardan Ö6 “Çok fazla gitmiyoruz. Hayvanat bahçesi uzak.” demiştir. 1 çocuk ise bu soruya cevap vermemiştir. 3 çocuk çok nadiren gittiğini söylemiştir.

Tablo 7: Doğa ile ilgili sevmediği bir şey sorusuna ilişkin çocuk cevapları

Kategoriler	Frekans
Çeşitli Hayvanlar (örümcek, kurt, sivrisinek, aslan, maymun, salyangoz, büyük siyah böcekler)	7
Yanardağ patlaması	1
Yangın	1
Çöp atılması	1
Zombi	1
Ormanda korkutulmak	1
Bataklık	1
Kuş kakası	1
Terlemek	1
Parklar	1
Sevmediğim bir şey yok	3
Her şeyi seviyorum	1

Çocuklara yöneltilen doğa ile ilgili sevmediği bir şey sorusunda, çeşitli hayvanlar (7) cevabı çoğunluktadır. Ç3 “Kurtları sevmiyorum, bana kötü davranan hayvanları sevmiyorum.” demiştir. Ç11 ise “Maymunları sevmiyorum, çirkin buluyorum. Yağmuru seviyorum ama yangını sevmem.” demiştir. Sevmediği bir şeyin olmadığını söyleyen çocuklar (4) da vardır. Ç9 “Her şeyi seviyorum.” diye yanıt vermiştir. Doğa ile ilgili sevmediği şey sorusuna Ç10 “Zombi olurdu. Zombi korkunç bir şeydir.” diyerek doğadaki olumsuz duygusunu zombi ile eşleştirmiştir. 1 çocuk bu soruya yanıt vermemiştir.

Tablo 8: Dışarı çıkıldığında yapmayı en çok sevilen şey sorusuna ilişkin çocuk cevapları

Kategoriler	Frekans
Oynamayı (top, saklambaç, kovalamaca)	6
Parkta oynamak	5
Gezmek	2
Scooter sürmek	2
Lunaparka gitmek	1
Dondurma yemek	1
Resim yapmak	1
Trambolinde zıplamak	1
Denizde-havuzda yüzmek	1
Arkadaşlarla buluşmak	1
Denize taş atmak, balık yemek	1

Çocukların dışarı çıktıklarında yapmayı en çok sevdikleri şeyin daha çok hareketli sokak oyunları olduğunu görmekteyiz. İkinci olarak en çok parkta oynamak cevabı verilmiştir. Verilen cevaplar arasında doğa ile ilişkili, doğaya temas ettiğini söyleyebileceğimiz tek bir yanıt Ç20 “Denize taş atmak, balık yemek.” tir.

Tablo 9: Çocukların dokunabildiği bitki ve hayvan türlerine ilişkin cevapları

Dokunabiliyorum	Dokunamıyorum (6)
Kedi (4)	Hayvanlara dokunamıyorum (6)
Köpek (2)	
Kedi ve Köpek (4)	
Kuş (2)	
Civciv (2)	
Karınca (1)	
Yaprak (1)	
Yumuşak hayvan (1)	
Bitki (1)	

Çocuklara yöneltilen bazı bitki ve hayvan türlerine dokunabiliyor musun sorusuna en çok yanıt hayvanlara dokunamıyorum (6) şeklindedir. Ç3 “Hayvanlara dokunamıyorum, bitkiler de zarar verebilir ama yapraklara dokunabiliyorum.” demiştir. Ç5 ise “Hayvanlara dokunamıyorum, bir kere kediyeye dokundum beni tırmaladı.” demiştir. Ç7 “Kuşlara dokunabiliyorum evimizde kuş var ona dokunuyorum. Pandalara da dokunabilirim. İnsanlara zarar vermez.” Ç8 ise “Sadece kediyeye dokunabilirim, bitkilerden diken batabilir.” diye düşünülmektedir. Ç9 “Köpeklerle dokunuyorum seviyorum. Bir köpeğe dokunmuştum. Böcekler benden kaçıyor. Elime karınca alabiliyorum.” diyerek daha çok böceklerle temas içeren bir yanıt vermiştir. Ç20 “Bazı köpeklerin anne ve babası var onlara dokunmuyorum. Kötü bir şey yapacaklar diye dokunmuyorum. Köpeklerle su verdim elimi yalamaya çalıştı. Kediyeye salam verdim. Babam hayvanları çok seviyor.” şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 10: Çocukların ormanda en çok merak ettikleri şey sorusuna ilişkin cevaplar

Kategoriler	Frekans
Çeşitli Hayvanlar (kedi (4), dinazor (2), köpek (2), kutup ayısı, böcek, kelebek, aslan, kuş, güvercin, ayı, tavşan)	16
Çeşitli Bitkiler (Çiçekler (2), yapraklar, bitkiler)	4
Kaydırak olması	1
Oyunlar	1
Ne kadar ağaç olduğu	1
Annemle gezmeyi	1
Spor yapmak	1

Ormanda en çok neyi merak ederdin sorusuna en çok hayvanlar kategorisinden yanıtlar verildiği görülmektedir. Çocukların doğada en çok sevdiği ve sevmediği şeyler yine bu kategoride yoğunlaşmıştır. Bu soruya Ç10 “Her yer karanlık olur, korkarım hiçbir şey bulamam.” şeklinde biyofobik bir yanıt vermiştir.

Katılımcı Gözleme Ait Bulgular

Çocukların genel olarak doğayla ilgili olan çalışmalara ilgi gösterdiği ve odaklanabildiği gözlemlenmiştir. Doğa temelli eğitim etkinliklerinin ilk günlerinde daha çok yönlendirilmiş ve yapılandırılmış çalışmalara ilgi gösterirken sonraları serbest zamanın daha da uzamasını istemişlerdir. Çalışma alanında düzenli vakit geçirildiği için alanla bağ kurmaları ile orada zaman geçirme ve oyunlarının süreleri artmıştır. Doğal materyallerle oyun oynamaları neticesinde çocukların açık alanlarda kurdukları oyunların farklılaştığı görülmüştür. Çocukların serbest kaldıklarında daha özgürce dolaşmaları ve keşif yapmalarının onları mutlu ettiği görülmüştür. Bir etkinlik gününde bir ağaç dalının yere doğru kıvrılan kısmında bir çocuk sallanmaya çalışmıştır. Bu durum diğer çocukların da dikkatini çekmiştir ve diğer çocuklar sallanan çocuğun arkasında sıraya geçmişlerdir, bu sıra oluşturma kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Ağacın kıvrılan kısmı çocuklarda fiziksel hareketi teşvik etmiştir ve denge kurmaya çalışmışlardır. Bu dal düzenli ve çok güvenli değildir ancak çocuklara iç mekânlardaki aşırı güvenli ortamlarda bulunamayacak bir fırsat sunmuştur. Etkinlik sonu değerlendirmelerinde çocukların yapılandırılmamış etkinliklerden daha çok hoşlandıkları ve bu etkinliklerin daha çok zihinlerinde yer ettiği görülmüştür. Kendi başlattıkları, kendi sürdürdükleri ve tamamladıkları deneyimlerini paylaşmayı daha çok istemişlerdir. Ebeveynlerle yapılan orman gezisinde çocuklar ebeveynleri ile bazı etkinliklere katılmışlardır. Çocukların hem ebeveynleri hem de arkadaşları ile birlikte doğada olmalarının onları çok mutlu ettiği görülmüştür. Ebeveynlerden çocukları ile doğa etkinliklerine katılmalarının onları iyi hissettirdiği şeklinde yorumlar alınmıştır. Hem okul yönetimi hem ebeveynler tarafından olumlu geri bildirimler alınmıştır. Etkinliklerin tamamlanmasının ardından çocukların doğa etkinliklerine devam etmek isteği duydukları gözlemlenmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma COVID-19 küresel salgını karantina uygulamaları sonrası okula devam eden okul öncesi dönem çocuklarının doğaya karşı bakış açılarının aktarılması ve 6 haftalık doğa temelli eğitim programına katılan çocukların gözlemlerinin aktarılması amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çocuklarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır ve ardından gözlem notları alınmıştır. Genel olarak baktığımız zaman çocukların doğayı en çok hayvan ve bitkiler üzerinden tanımladıkları görülmüştür. Bazı çocukların yaşadıkları bölgedeki yeşil alanlara erişimlerinin sınırlı olduğu, yapılandırılmamış ortamlara erişimlerinin az olması dikkat çekicidir.

Bulgulara bakıldığında, çocuklar doğayı daha çok hayvanlar ve bitkiler üzerinden tanımlamaya çalışmışlardır. Phenice ve Griffore'nin (2003) araştırmalarında da bu araştırmadaki bulgulara benzer şekilde çoğu çocuğun ağaçları ve hayvanları doğanın bir parçası olarak tanımlamayı nispeten kolay bulduğu görülmüştür ve daha az sayıda çocuk bitkileri doğanın bir parçası olarak kabul etmiştir. İnsanların doğanın bir parçası olduğunu algılayanlar ise oldukça azdır. Köşker (2019)'in okul öncesi dönem çocukları ile yapmış olduğu araştırmada çocuk resimleriyle ortaya konan doğa algısında çocuklar, doğa ile en çok cansız doğal unsurlarla, bitkisel unsurları eşleştirmişlerdir. Bu sırayı hayvanlar ve insanlar takip etmektedir. Ek olarak çocukların doğa tanımlamalarına ilişkin analiz sonuçlarında çocukların doğayı en fazla hayvanlar ve bitkisel unsurlar üzerinden tanımladıkları tespit edilmiştir. Köşker (2019)

çocukların doğa algılarının çevrelerinde göremeyecekleri hayvanlar üzerinden şekillenmesinde okul öncesi yaş grubuna yönelik kitaplarda hayvanların karakter olarak kullanılmasının etkili olduğu söylenebileceğini ifade etmiştir. Genç ve Uyar'ın (2016) çocuk kitapları ile ilgili yapmış oldukları araştırmaya göre incelenen kitaplarda en az yer verilen temalar arasında doğa sevgisi olduğu tespit edilmiştir. Bulgularla örtüşen bir diğer nokta ise çocukların doğa ile ilgili bakış açılarında insan unsuruna yer vermeyişleridir. İnsanın doğal dünyadan uzakta ayrı bir varlık olduğuna yönelik anlayışın hâkim olduğu söylenebilir. Gifford ve Chen'e (2016) göre çeşitli şekillerde temsil edilen hayvanlar, çocukların hayatında önemli bir rol oynamaktadır ancak yakın zamana kadar, gelişimsel araştırmalarda, çocukların hayvanlarla ilgili algılarını, ilişkilerini ve etkileşimlerini büyük ölçüde gözden kaçırdığı vurgulanmıştır. Burges ve Smith'in (2011) çalışmalarında, çocukların doğa algılarının çeşitli olduğu ve önceki sınırlı deneyimlerine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Çocukların doğayla ilgili ilk izlenimlerinin genellikle kendi mahallelerindeki ve yerel parklardaki deneyimlerine dayandığı belirtilmiştir.

Çocuklara yöneltilen ormana gittiğinde en çok merak ettiği şeyin ne olduğu sorusunda ise doğayı en çok ilişkilendirdikleri kategoride yani hayvanlar kategorisinde cevaplar verildiği görülmüştür. Kahraman vd.'nin (2015), çocukların fen ve doğaya ilişkin konulardaki merak duydukları şeyleri tespit ettikleri araştırmalarında, okul öncesi dönem çocuklarının dünya ile ilgili en çok merak ettikleri konulardan birinci sırada gökyüzü, ikinci sırada hayvanlar ve bitkiler gelmektedir. Yine aynı araştırmada çocuklar, bizdeki bulgulara benzer şekilde değişik hayvan tür ve cinslerine özgü meraklarını ifade etmişlerdir. Vardi ve Demiriz'in (2019) araştırmalarına göre okul öncesi dönem çocuklarının hayvanlar, doğa olayları, dünya ve uzay konularına yönelik yoğun bir merak içinde oldukları tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu bulguların ortaya çıkmasında resimli çocuk kitaplarının ve çocuklara yönelik hazırlanan çizgi film karakterlerinin etkisi olduğu söylenebilir.

Bulgulara bakıldığında çocukların evlerinin yakınlarında bulunan yeşil alanlar olarak, kentsel ortamlardaki sınırlı yeşil alanları ifade ettiği görülmektedir ek olarak çocukların yarısı evlerinin yakınında doğal alanların olmadığını söylemişlerdir. Müderrisoğlu ve Gültekin'e (2013) göre, peyzaj içindeki unsurlar çocukların doğa algıları üzerinde etkili olabilmektedir. Waters ve Maynard'a (2010) göre doğal alan, büyük ölçüde gelişmemiş ve çocukların oyun alanı olarak önceden belirlenmemiş, bir arazi yamasının tek başına bırakılması sonucu ortaya çıkan, örneğin kentsel veya yarı kentsel bir ortamda bir atık alanı; henüz gelişmemiş bir park alanı, köy parkı, ormanlık alan veya dağlık, tepelik bir alandır. Louv' un (2017) ifadesinde olduğu gibi aşırı imar, park ve bahçe kuralları, yapı ve çevre yönetmelikleri nedeniyle çocuklarımıza oyun alanları olarak yalnızca manikür yapılmış ortamlar sunulmaktadır. Bu da doğaya teması büyük ölçüde azaltmaktadır. Moore'e (1997) göre konut ve ana caddelerdeki trafik yoğunluğundaki artış, çocukların uzamsal alan gelişimini kısıtlayan ve dolayısıyla çocukların yaşadıkları çevre hakkındaki bilgilerini (doğal özellikleri ve bileşenleri de dahil olmak üzere) sınırlayan diğer tüm faktörlerin üzerinde tek evrensel faktördür. Buna göre kentsel ortamlardaki bu yoğunluğun çocuklardaki uzamsal alan (mekânsal algı) gelişimini etkilediği konusu dikkat çekicidir.

Bulgulara bakıldığında bazı çocukların bazı bitki türlerinin adını bilmediğini, hayvan türlerinin adını genellikle bildiğini ifade ettikleri görülmüştür. Gifford ve Chen'in (2016) ifadesine göre bir topluluğun daha sanayileştiği ve yerel çevresel mal ve hizmetlerden bağımsız hale geldiği yerlerde, yerel ekolojik bilgi açısından türlerin isimleri ve işlevleri hakkındaki bilgiler daha düşüktür. Bebbington'ın (2005) lise düzeyindeki öğrencilerle yürüttüğü araştırmasına göre Birleşik Krallık'ta lise gençleri, sıradan çiçekleri tanımlama konusunda sınırlı bir yetenek sergilemişlerdir ve bu tür tanımlama becerilerini nispeten önemsiz olarak görmüşlerdir. Küçük çocuklarda bitki tanımlamasına ilişkin araştırmalarda daha çok resim çizdirme tekniği kullanılmıştır. Buna göre Villarroel vd. (2018) araştırmalarında, yaşları 4 ile 7 arasında olan İspanyol çocuklarının bitki yaşamı anlayışlarını ifade etmek için yaptıkları çizimlerin içeriğini incelemişlerdir. Sonuç olarak kırsal kesimdeki okullara devam eden çocuklar tarafından yapılan tasvirler ile kent merkezlerindeki akran grupları tarafından yapılan tasvirler arasında küçük ama önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Anderson vd. (2014) araştırmalarında yine çocuk çizimleri ile anaokulu ve ilkökul 1. Sınıflardaki çocukların bitki yapısı ve işlevi ile ilgili kavramsal anlayışlarını incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre çocukların bitki yapısı ve işlevi ile ilgili geniş bir anlayış yelpazesine sahip olduğu, küçük çocukların, hem yapıları hem de işlevleri bakımından bitkiler hakkında çok basit fikirlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının farklı bitki türleri ile karşılaşması, yeni kavram ve bilgiler edinmesine, bundan hareketle yeni ilgi alanları kazanmasına yol açabilir. Bu durumun ekolojik açıdan başka bir yönü daha vardır. Sampson' a (2019) göre bugün kentsel bitkilerin büyük çoğunluğu (bazı ölçümlere göre yüzde 80'i) yetiştirildiği inşa edilmiş çevrenin yerlisi değildirler. Dünyanın başka yerlerinden ithal edilen bu bitkilerin artmasının kademeli etkileri vardır, bu durum doğal yaşam formlarının çeşitliliğini ekolojik olarak azaltabilir böylece yerli bitkilerin yok edilerek yerlerine daha az türde yabancıların

getirilmesi, yerli böcek, kuş ve diğer hayvan türlerinin yalnızca küçük bir kısmının barınmasına sebep olabilir (Sampson, 2019). Çocuklara yakın çevrelerinde bulunan yerel bitki türlerinin tanıtılması, çocuklarda farkındalık oluşturacağı gibi, doğal çevreyi korumada da sorumluluk almasına yol açabilir. Çocuklara yöneltilen bazı bitki ve hayvan türlerine dokunabiliyor musun sorusunda çocuklar, en çok hayvanlara dokunamıyorum demiştir. Bu noktada ebeveynlerin hayvanlara olan yaklaşımının da çocukları etkileyeceği söylenebilir. Boylamsal bir çalışmada, çocuklar hem haftada beş saat kaya tırmanışı, kano ve yüzme gibi denetimli aktivitelerden oluşan Outward Bound kursuna hem de haftada beş saat doğa ve refakatçi hayvanat bahçesi programına alınmışlardır. Okul dönemi sona erdiğinde, hayvanlarla teması olan çocuklar, önemli ölçüde daha az agresif ataklar ve patolojik davranışlar sergilemişlerdir (Katcher ve Wilkins, 1993, aktaran Gifford ve Chen, 2016).

Ebeveynlerinin onları ormana götürüp götürmediklerine ilişkin soruda ise çocukların çoğunluğu götürmediğini ifade etmişlerdir. Son 50 yılda çocukların rekreasyonel faaliyetlerinin azalmasına ilişkin kanıtlar, çevrimiçi anketler, çocukların zaman kullanım günlükleri ve belirli doğa destinasyonlarına yapılan ziyaretlere ilişkin veriler aracılığıyla ortaya konmuştur (Gifford ve Chen, 2016). Amerika Birleşik Devletleri'nde 830 anneyle yapılan bir ankette, %87'si çocukken her gün dışarıda oynadığını bildirmiştir, ancak 3 ila 12 yaşındaki çocuklarının yalnızca %31'i bunu yapmıştır (Clements, 2004). Bu araştırma ile annelerin oyun deneyimlerinin, çocuğunkiyle karşılaştırıldığında bu çocukların, annelerinin çocukken yaptıklarından çok daha az açık havada oyun oynadığını açıkça göstermiştir. Bu konu ile ilgili daha güncel bir araştırma yapılması durumunda aradaki farkın daha da büyük olabileceği akla gelmektedir. Çocukların açık havada doğayı kullanmasını kısıtlamada ebeveynlerin algılarının ve korkularının da ana faktör olduğu gösterilmiştir (Beets vd. 2007). Yine bir diğer bulguya göre çocukların bağımsız oyuna erişimleri üzerindeki en önemli etkinin, oyun tesislerinin kamu tarafından sağlanma düzeyi değil, ebeveynlerin çocukların güvenliği hakkındaki endişeleri ve çocukluğun değişen doğası olduğudur (Valentine ve McKendrick, 1997). Bilton'a (2010) göre araçlardan kaynaklanan yaralanma veya ölüm korkusu, ebeveynlerin çocukların okulda değilken dışarıda oynamasını sınırlamasına sebep olmaktadır. Ek olarak çocuk kaçırma olayları veya yaralanma korkuları, ebeveynlerin çocuklarını dışarı çıkarmamaları için başka bir nedendir. Buna göre değişen yaşam koşulları ile bazı olumsuz gelişmelerin kaçınılmaz olduğu ve ebeveynlerin bu endişelerinde haksız olmadığı söylenebilir.

Doğa ile ilgili sevmediği bir şey konusunda bulgulara bakıldığında çocukların, hayvanlar kategorisinde biyofobik cevaplar verdikleri görülmüştür. Burgess ve Smith'e (2011) göre, çocukların ortaya çıkan biyofobi duygusu, doğanın birçok bitki ve hayvanla canlı olduğudur ve bu doğa görüşü, sık sık ebeveyn uyarısı alan şehirli çocuklarla ilişkilendirilebilir. Atasoy'a (2015) göre yetişkinler tarafından hayvanlar hakkında yanlış bilgilendirmeler, bazı hayvanların vahşi, korkunç ve zararlı olarak dışlanmasına sebep olmaktadır. Gill'in (2014) yapmış olduğu sistematik derleme çalışmasına göre korku, rahatsızlık ve çevreden hoşlanmama, doğada düzenli olarak olumlu deneyimlerin olmaması ile ilişkili bulunmuştur. Araştırmanın bir diğer bulgusuna baktığımız zaman, çocukların yarıdan fazlasının ormana gitmediğini ifade ettiği görülmektedir. Çocukların yaşadıkları bölgeler nispeten bazı ormanlara çok yakın konumdadır. Bu nedenle çocukların ormana gitmeme sebepleri arasında ormana ulaşım kaynaklı sorun olmadığı söylenebilir. Ormana gittiğini ifade edenlerin ise doğaya bakış açısını güçlendirici türde doğa temelli etkinliklere katıldığı söylenebilir. Köşker'in (2019) araştırmasına göre katılımcı 100 çocuktan 67'si daha önce doğada bulunmadığını belirtmiştir. Daha önce doğada bulunmadığını belirten çocukların %83,5'i bu duruma doğanın "uzakta" bir yerlerde olmasını sebep olarak göstermişlerdir.

Bir diğer bulguya göre çocukların dışarı çıkma faaliyetleri ve doğa ile ilişkili faaliyetlerinin farklılaştığı görülmektedir. Bu durum günümüz çocuklarının dışarı çıktığında eskiye oranla daha az yeşil alana erişebilmelerinden kaynaklanabilir. Bulgulara göre hareketli sokak oyunlarının en çok tercih edildiği görülsede (Valentine ve McKendrick, 1997) daha az çocuk dışarıda oynamaktadır ve çoğu açık hava oyununun yeri artık sokak yerine ev merkezlidir. National Kids Survey'de 2007 ve 2009 yılları arasında 3.000 hane hakkında toplanan veriler, çocukların yaklaşık üçte ikisinin günde en az iki saatini dışarıda geçirdiğini (Larson vd. 2011a), ancak doğaya dayalı rekreasyon aktivitelerinin (örneğin doğa yürüyüşü ve kampçılık gibi) daha az, diğer açık hava alternatiflerinin (ör. spor, arkadaşlarla takılmak ve açık havada elektronik cihaz kullanmak gibi) daha fazla olduğu rapor edilmiştir. Teknoloji kullanımının (iç ve dış mekanlarda) önümüzdeki yıllarda artması muhtemeldir, park ve rekreasyon uzmanları bu eğilime açık alan zamanını ve elektronik ortamı birbirine bağlamak için yenilikçi yollar geliştirerek yanıt verebilir (Larson vd. 2011).

Gözlem bulgularına göre doğa temelli eğitimin çocukların doğal dünyaya olan bakış açısını şekillendirebileceği ve olumlu yönde arttırabileceği söylenebilir. Burgess ve Smith'in (2011), araştırmalarında da Mountain School programına katılan çocukların doğaya ilişkin algıları hem görüşme hem de gözlem tekniğiyle incelenmiştir. Araştırma

sonucuna göre çocukların doğa algılarının değiştiği tespit edilmiştir. Yapılan gözlem sonuçlarına göre çocukların estetik, hümanist, ahlaki, sembolik, natüralist ve bilimsel-ekolojik doğa değerlerinin arttığı görülmüştür. Doğadaki zorlu deneyimler başarı duygusunu güdülediği için çocukluk biyofilisinin gelişimini arttırmış ve ilerletmiştir. Küçük çocuklar, okul öncesi dönemde doğal dünyaya ilişkin anlayışlar inşa ederek bakış açılarını oluşturdukları bir dönemdedirler, bu nedenle erken çocukluk eğitimi deneyimlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Ekolojik sistemler kuramına göre çocuğun doğaya karşı bakış açısını oluşturması onu çevreleyen pek çok sistemle ilişkilidir. En yakında ailenin, eğitim deneyimlerinin ve çevredeki erişim fırsatlarının uygun olması gerekmektedir. COVID-19 küresel salgını nedeniyle makrosistemde alınan kararların çocukların doğaya erişimlerini daha da kısıtlayacağı durumuna karşın, ulusal politikaların çocukların yararını daha çok gözetmesi gerektiği düşünülmektedir. Çocukların doğa ile bağ kurmaları ve olumlu bakış açısı geliştirmeleri güçlendikçe küresel çevre sorunlarına da uzun vadede olumlu etkisi olacağı düşünülmektedir.

Elde edilen veriler ışığında, çocukların doğaya karşı bakış açılarını güçlendirmede uygulayıcılara büyük görevler düşmektedir. Çocukların doğaya erişimlerinin sınırlı olması ihtimaline karşılık, doğa temelli eğitim etkinlikleri ve düzenli aralıklarla doğa gezileri planlanabilir. Doğaya karşı bakış açısı oluşturmada ebeveynlerin de desteğinin alınması, yanlış ebeveyn tutumlarını önlemek için aile eğitimlerinin yapılması, çocukların mikrosisteminde yer alan ve gelişimine olabilecek olumsuz etkileri aza indirmede destek sağlayabilir. Bilton'ın (2010) çocukların doğaya daha çok temas etmeleri ve ebeveynlerin çocuklarını daha fazla açık alana çıkarmalarına ilişkin önerileri ise ebeveynlerin katılımının sağlanması, çocukların ne öğrendiğinin dikkatle incelenip açıklanması, ebeveynlerin erişebileceği kitapçıklar, herkesin katılabileceği çalıştaylar ve açık havada olmanın sağlık üzerindeki etkilerinin aktarılması şeklindedir.

Çocukların doğaya karşı bakış açıları ile ilgili veriler sağlanırken çocukların çevrelerindeki yeşil alanlara erişimleriyle ilgili ölçümler yapılmamıştır. İleri araştırmalar için çocuğun çevresindeki yeşil alan erişimi ile ilgili ölçümlerin yapıldığı araştırmalar planlanabilir. Çocuğun bakış açısını ortaya koymada yakın aile özelliklerinin ortaya konması, ebeveyn tutum ve davranışlarının da ölçülmesi çok boyutlu bir değerlendirme sağlama açısından araştırmacılara önerilebilir. Bu araştırmada elde edilen veriler, COVID-19 pandemi öncesi verileriyle karşılaştırılmamıştır. Pandemi öncesi yapılan benzer araştırma sonuçları ile sonrasında yapılan araştırma sonuçları karşılaştırılarak pandeminin etkileri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, J. L. Ellis, J. P. & Jones, A. M. (2014). Understanding early elementary children's conceptual knowledge of plant structure and function through drawings. *CBE Life Sciences Education*, 13 (3), 375-386. <https://doi.org/10.1187/cbe.13-12-0230>
- Atasoy, E. (2015). *İnsan-Doğa etkileşimi ve çevre için eğitim*. Sentez.
- Atchley R. A. Strayer D. L. & Atchley P. (2012). Creativity in the wild: Improving creative reasoning through immersion in natural settings. *PLOS ONE*, 7 (12), e51474. <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0051474>.
- Battie, A. E. (2015). A young child's perspectives on outdoor play: a case study from Vancouver, British Columbia. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 3(1), 38-53. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1108378.pdf>
- Bebbington, A. (2005). The ability of A-level students to name plants. *Journal of Biological Education*, 39, 62-67. <https://doi.org/10.1080/00219.266.2005.9655963>
- Beets, M., W., Vogel, R., Chapman, S., Pitettie, K., H. ve Cardinal, B. J. (2007). Parent's social support for children's outdoor physical activity: do weekdays and weekends matter? *Sex Roles*, 56, 125-131. <http://dx.doi.org/10.1177/109.019.8110363884>
- Bilton, H. (2010). *Outdoor learning in te early years, management and innovation*. Roudledge
- Bowler, D. E. Buyung-Ali, L. M. Knight, T. M. & Pullin A. S. (2010). A systematic review of evidence for the added benefits to health of exposure to natural environments. *BMC Public Health*, 2010, 10, 456. <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-10-456>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press
- Burgess, D. J. & Smith, J. M. (2011). Listening to children: Perceptions of nature. *The Journal of Natural History Education and Experience*, 5, 27-43. https://cedar.wvu.edu/secondaryed_facpubs
- Clements, R. (2004). An investigation of the status of outdoor play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 5 (1), 68-80. <http://dx.doi.org/10.2304/ciec.2004.5.1.10>

- Dunton, G.F., Do, B. & Wang, S.D. (2020). Early effects of the COVID-19 pandemic on physical activity and sedentary behavior in children living in the U.S.. *BMC Public Health* 20, 1351. <https://doi.org/10.1186/s12889.020.09429-3>
- Genç, M. M. Y. & Özen-Uyar, R. (2016). Resimli çocuk kitaplarının fene yönelik kavram, konu ve temalar açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (46), 600-607.
- Gifford, R. & Chen, A. (2016). Children and nature, what we know and what we do not. (Lawson Foundation Report). University of Victoria.
- Gill, T. (2014), The benefits of children's engagement with nature: A systematic literature review. *Children, Youth and Environments*, 24(2), 11-34. <https://www.jstor.org/stable/10.7721/chilyoutenvi.24.2.0010>
- Kahraman, Ö. G. Ceylan, Ş. & Ülker, P. (2015). Bilimi yaratan duygu: çocukların fen ve doğaya ilişkin konulardaki bilgi ve merakları. *TSA*, 19(1), 207-229. <https://doi.org/10.20296/tsad.50725>
- Köşker, N. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarında doğa algısı. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 294-308. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-443217>
- Larson, L.R. Whiting, J.W. & Green, G.T. (2011a). Exploring the influence of outdoor recreation participation on proenvironmental behaviour in a demographically-diverse population. *Local Environment*, 16(1), 67-86. <https://doi.org/10.1080/13549.839.2010.548373>
- Larson, L. R. Cordel, H. K. Betz, C. J. & Green, G. T. (2011). Children's time outdoors: results from a national survey. *Proceedings of the Northeastern Recreation Research Symposium*, 2011. <https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1030&context=nerr>
- Louv, R. (2017). *Doğadaki son çocuk, çocuklarımızdaki doğa yoksunluğu ve doğanın sağaltıcı gücü*. Tübitak Yayınları.
- Martensson, F., Boldemann, C., Söderström, M., Blennow, M., Englund, J.-E. & Grahn, P. (2009). Outdoor environmental assessment of attention promoting settings for preschool children. *Health and Place*, 15 (4), 1149-57. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2009.07.002>
- Moore, R. (1997). The need for nature: a childhood right. *Child and Environment*, 24 (3), 203-220. <https://www.jstor.org/stable/2976703>
- Müdürrisoğlu, H. & Gültekin, P. G. (2013). Understanding the children's perception and preferences on nature-based outdoor landscape. *Indoor and Built Environment*, 0 (0), 1-15. <https://doi.org/10.1177/1420326X13509393>
- Phenice, L. A. & Griffore, R. J. (2003). Young children and natural world. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 4 (2), 167-171. <https://doi.org/10.2304/ciec.2003.4.2.6>
- Prezza, M., Pilloni, S., Morabito, C., Sersante, C., Alparone, F. R., & Giuliani, M. V. (2001). The influence of psychosocial and environmental factors on children's independent mobility and relationship to peer frequentation. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 450 (September), 435-450. <https://doi.org/10.1002/casp.643>
- Sampson, S. D. (2019). *Doğa dostu çocuk nasıl yetiştirilir? Doğayı sevme sanatı ve bilimi*. Alfa.
- Said, I. (2012). Affordances of nearby forest and orchard on children's performances. *Social and Behavioral Sciences*, 38, 195-203. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.03.340>
- Schutte, A. R. Torquati, J. C. & Beattie, H. L. (2017). Impact of urban nature on executive functioning in early and middle childhood. *Environment and Behavior*, 49, 3-30. <https://doi.org/10.1177/001.391.6515603095>
- Shelton, L. G. (2018). *The Bronfenbrenner Primer, A guide to develecolgy*. Routledge
- Sobel, D. (2008). *Childhood and nature: Design principles for educators*. Stenhouse Publishers.
- Taşkın, Ö. & Şahin, B. (2008). Çevre kavram ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 1-12.
- Thakur, K., Kumar, N. & Sharma, N. (2020). Effect of the pandemic and lockdown on mental health of children. *Indian J Pediatr*, 87, 552. <http://dx.doi.org/10.1007/s12098.020.03308-w>
- Valentine, G. & McKendrick, J. H. (1997). Children's outdoor play: exploring parental concerns about children's safety and the changing nature of childhood. *Geoforum*, 28(2), 219-235. [https://doi.org/10.1016/S0016-7185\(97\)00010-9](https://doi.org/10.1016/S0016-7185(97)00010-9)
- Vardi, Ö. & Demiriz, S. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların meraklarına ilişkin görüşleri. *E Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 44-58. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.655872>
- Villarrol, J. S. Anton, A. Zuazagoitia, D. & Nuno, T. (2018). Young children's understanding of plant life: a study exploring rural-urban differences in their drawings. *Journal of Biological Education*, 52:3, 331-341, <https://doi.org/10.1080/00219.266.2017>

.1385505

- Waller, T. (2011). Adults are essential: *The roles of adults outdoors*. J. White, (Ed.) Outdoor provision in the early years (s. 35-44). SAGE
- Waters, J. & Maynard, T. (2010) What's so interesting outside? A study of child-initiated interaction with teachers in the natural outdoor environment, *European Early Childhood Education Research Journal*, 18 (4), 473-483. . <https://doi.org/10.1080/1350293X.2010.525939>
- Wells, N. M. & Evans, G. W. (2003). Nearby nature a buffer of life stress among rural children. *Environment and Behavior*, 35 (3), 311–330. <https://doi.org/10.1177/001.391.6503035003001>
- Wilson, E. O. (1993). *Biophilia and the conservation ethic*. S. Kellert ve E. O. Wilson (Yay. haz.). The biophilia hypothesis (s. 31-44). Island Press.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2009). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Preschool Children's Perspective on Nature During the Covid-19 Pandemic

Özgül POLAT^{ID}, Fatma Gülçin DEMİRCİ^{ID}

Introduction and purpose

Our relationship with the world depends on our experiences as children. One of them is the relationship we establish with nature. The physical environment we live in, the close family we have, and our social circle of other adults are the biggest factors in the formation of these relationships. The aim of this study is to reveal the perspectives of children, whose access to nature has decreased due to the Covid19 pandemic, towards nature and to show the observations of the children participating in the nature-based program. Revealing children's perspectives on nature can be a guide in terms of interventions and measures to be taken. This study is thought to be important in revealing the indirect effects of the global pandemic on children. Below are the research questions addressed within the framework of the general purpose:

1. What is the perspective on nature of the children in the study group?
2. What are the observations of the children in the study group during nature-based education activities?

Literature Review

According to ecological systems theory, the ecological environment is thought of as intertwined structures, just like a Russian doll. The innermost level is the closest environment of the human being that continues its development. The connections between others in the setting, the nature of these connections, and the indirect effects of those who deal with the developing person first-hand are considered of equal importance (Bronfenbrenner, 1979). Atasoy (2015) states that these factors that shape the personality of the child will also affect his future interests, thoughts and feelings towards nature, attitudes and behaviors towards the environment. From this point of view, the nature perception of their parents and the type and quality of their approach to nature is an important point in forming children's perspectives on nature and their access to nature. Accordingly, children's interactions with people in their microsystem, which is their closest environment, and their involvement in various and complex activities are necessary for the child's high-level development. In a microsystem where a child grows up with difficulties in accessing nature and green spaces, it is likely that his awareness, attitudes and behaviors towards nature will be more negative.

According to Wilson (1993), biophilia is defined as individuals' genetic closeness to nature and their positive reactions to nature, and this tendency begins to take shape in early childhood years. It is stated that there is important evidence that there is a connection between the time spent in natural environments as a child and having positive views about nature in adulthood. (Gill, 2014; Larson et al., 2011) According to Phenice and Griffore (2003), the quality of environmental education in young children determines how they see their relationship with the natural world. According to the results of the research conducted by Taşkın and Şahin (2008), children say that they see such objects as trees, flowers, birds etc., but they cannot express the relations between these objects. In the early childhood period, where we can say that the way they perceive the natural world and the relationships between them is in the process of being structured, young children also develop the processes of perceiving nature and forming a perspective. At this point (Waller, 2011), the attitude, role and behavior of adults are essential and vital for children to be able to

participate in a series of regular and appropriate experiences related to open space from their birth. The quarantine decisions taken due to the COVID-19 global epidemic caused young children to be unable to leave the house for long periods of time. Thakur, Kumar, Sharma (2020) found in their research that children who stay at home spend more time in front of television and the Internet, which may cause some psychosocial problems such as low self-esteem, and also make children vulnerable to the effects of indoor pollution, which may affect brain development and cognitive development. Stated that it would lead to limited development of their abilities. Dunton, Do, Wang (2020) studied the effects of the COVID-19 pandemic on physical activity level and sedentary behavior in US children aged 5-13 years. From the early stages of COVID-19, further declines have been detected in physical activity level and greater increases in sedentary behavior. It has been emphasized that this may lead to an increase in the risk of obesity, diabetes and cardiovascular disease in children.

After the literature review, studies similar to our study revealed the relationship between children and nature (Phenice & Griffo, 2003; Köşker, 2019; Gifford & Chen, 2016; Müderrisoğlu & Gültekin, 2013), how children define natural elements (Bebington, 2005), how children develop after nature-based education (Gifford & Chen, 2016), how long children play outdoors compared to their parents (Clements, 2004), the role of parents in children's perception of nature and view of nature (Beets et al. 2007; Burgess and Smith), 2011) and the causes of biophobia (Gill, 2014). It is also stated that there are very few studies investigating the perspectives of young children on outdoor learning and environmental education (Beattie, 2015; Müderrisoğlu & Gültekin, 2013).

Methodology

This research was planned as a case study. In the research, semi-structured interview technique was used to collect detailed data about the case study. In the research, 20 children in a private kindergarten in Istanbul were interviewed. This kindergarten is in an urban area and the children's home is in the urban area close to the kindergarten. The children aged between 60-72 months and they come from middle socioeconomic families. Observation was recorded in the next 6 weeks from these dates throughout the ongoing program. The prepared questions aimed to reveal the children's perspectives on nature. After the interview, the children who participated in the nature-based program, were observed with the participant observation technique when they were included in the program, and observation notes were taken. The data obtained in the research were analyzed by compiling semi-structured interview questions that helped to reveal the purpose and then using the descriptive analysis method. The data obtained were supported by tables and direct quotations and transferred to the reader.

Results, conclusion and suggestions

Children tried to define nature mostly through animals and plants. It is considerable that some children have limited access to green spaces in their area and less access to unstructured environments. It has been observed that children give biophobic answers in the category of animals as something they do not like about nature. It has also been observed that the activities of children going out and activities related to nature are mostly different. As a result of the observations, it can be said that nature-based education experiences of young children can improve their perspectives on nature. In case children have limited access to nature, it is recommended to plan nature-based educational activities and nature trips at regular intervals, to get the support of parents in creating a perspective towards nature, and to conduct family education to prevent wrong parental attitudes. These measures can provide support in minimizing the negative effects on the development of children's microsystems.

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Polat, O. & Demirci, F. G. (2022). Covid-19 sürecinde okul öncesi dönem çocuklarının doğaya karşı bakış açılarının incelenmesi. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1): 1-16. doi: 10.55008/te-ad.1038480